

JE BAKKELEIT BEST NIET MET EEN KWIBUS

Hugo Lambrechts-Augustijns

Het woord '*kwibus*' was reeds in de zestiende eeuw bekend (zie Ndl. Wdb VIII, 778). Het Oudfranse woord '*coquibus*' betekende 'onwetende' of 'zot' en is afkomstig van het Latijnse '*quidam*' dat staat voor 'een zeker iemand'. Het komt voor in de zin: "*Homo quidam fecit coenam magnam*" of: 'een zekere man richtte een grote maaltijd in'. In het Frans heeft quibus ook de betekenis van geld, te vergelijken met '*de quoi*'.

In het '*Woordenboek der Nederlandsche Taal*' uit 1662 staat: "*Wet raatelt deuse gek, met ryt me deuse quibus?*". Dit betekent: Wat kletst deze gek, wat valt deze kwibus me lastig?!

Maleisiërs die elkaar lastig vielen en vanuit hun kleine bootjes, de zogenaamde bakeleiprauwen of '*bakkelaayen*', elkaar te lijf gingen, liggen aan de oorsprong van het Nederlandse woord bakkeleien. De eerste schriftelijke vermelding dateert uit 1668. Men is dan meestal aan het kibbelen of ruziën over vrij onbeduidende zaken.

Men geeft kwibus echter nog een tweede oorsprongsgeschiedenis. Tijdens de H. Mis van de Rooms-Katholieke Kerk (nog in het Latijn) sprak de priester de woorden "*cum quibus*". De diaken en subdiaken, die tot dat moment achter de priester stonden, kwamen dan naast hem staan om hem te helpen. De grappenmakers, die nauwelijks Latijn verstonden, maakten er "*kom kwibus*" van.

Men noemt zulke uitspraken een homoniem¹. De woorden hebben dezelfde uitspraak en behoren tot dezelfde woordensoort, maar hebben een geheel verschillende betekenis. Een woord uit de volkstaal of een invallend grappig verband was voldoende om, ook zonder ontzag voor het heilige, een scherts te maken, die eindigde met in de volkstaal door te dringen.

In 2008 lanceerde Danny Hoffelinck, brouwer in Erpe-Mere, het biertje 'Kwibus'. Drink er niet teveel van, want dan komen er bakkeleien van.

1 Enkele homoniemen zijn bijvoorbeeld: vorst of heerser, verwant met *voorste* en vorst voor een temperatuur lager dan 0°C, verwant met *vriezen*. Een (dak)vorst (nok) is verwant met *verste*, het verste gedeelte. Een bank kan een zandbank of aarden wal zijn, een zitmeubel (een aarden wal waarop men kan zitten, eventueel door er een plank op te leggen) of een financiële instelling (toonbank, houten plank waarop financiële transacties worden verricht).